

6. Методология IDEF0 [Електронний ресурс] // ITteach. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://itteach.ru/bpwin/metodologiya-idef0>.
7. CryptoJS. JavaScript бібліотека криптографічних стандартів [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://code.google.com/archive/p/crypto-js/>.
8. Biryukov, Alex and Khovratovich, Dmitry. Related-key Cryptanalysis of the Full AES-192 and AES-256. – Advances in Cryptology – ASIACRYPT 2009.
9. File API [Електронний ресурс] // W3C Working Draft. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.w3.org/TR/FileAPI/#dfn-filereader>.
10. Angelov M. Creating a File Encryption App with JavaScript [Електронний ресурс] / Martin Angelov // Tutorialzine. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://tutorialzine.com/2013/11/javascript-file-encrypter/>.

Концепція управління ризиками в системі розвитку фінансово-економічного потенціалу залізорудного підприємства

Капканець В. С.

аспірант,

ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Процес інтеграції України у глобальний економічний простір диктує сучасним промисловим підприємствам важкі, а й іноді досить жорсткі умови існування. З огляду на це, кожен суб'єкт господарювання не лише повинен гнучко адаптуватись до мінливих вимог зовнішнього середовища, а й враховувати вплив різного роду економічних ризиків. Особливо це стосується системи розвитку фінансово-економічного потенціалу, дієвість та збалансованість якої ґрунтується на ефективному розподілі фінансових ресурсів в умовах невизначеності. Тому, на сьогодні усе більшої актуальності набуває питання формування загальної концепції нейтралізації ризиків в процесі управління фінансово-економічним потенціалом підприємств промислових галузей господарства.

Проблема дослідження впливу економічних ризиків на перебіг процесів у будь-якій сфері діяльності являється предметом вивчення багатьох зарубіжних й вітчизняних науковців, а в системі управління фінансово-економічним потенціалом підприємств знаходить своє другорядне відображення в працях таких провідних економістів як: В. Артеменко, Є. Афанасьєв, В. Бикова, І. Бланк, Н. Гнип, Б. Данілішин, П. Єгоров, В. Ковальов, П. Комарецька, Н. Левченко, М. Мескон, Т. Момот, Б. Мочалов, В. Савчук, Ю. Сердюк-Копчекчи, Е. Сорокіна, А. Стрікленд, А. Томпсон, О. Федонін, О. Щекевич та інші [1-4]. Однак, незважаючи на широке коло досліджень, присвячених означеній проблемі в цілому, ще недостатньо приділено уваги вивченню особливостей впливу ризиків на системне акумулювання, накопичення та розподіл фінансових ресурсів в господарській діяльності підприємств залізорудної галузі гірничо-металургійного комплексу України.

Метою наукової статті є формування загальних концептуальних положень управління ризиками в системі стратегічного розвитку фінансово-економічного потенціалу залізорудних підприємств з урахуванням особливостей досліджуваної галузі.

В сучасних мовах господарювання ефективна реалізація стратегічної політики управління фінансово-економічним потенціалом суб'єктів господарювання неможлива без урахування впливу й можливих наслідків різного роду ризиків. При цьому подібний моніторинг має здійснюватися на всіх етапах оптимізації та прогнозування подальших тенденцій фінансового розвитку, а також охоплювати всі господарські процеси, починаючи з оптимізації плану розподілу усіх видів ресурсів відповідно до наявних потреб і закінчуючи коригуванням стратегічних орієнтирів подальшого функціонування.

Подібні ризики слід називати фінансовими, і вони тісно переплітаються між собою та представляють здебільшого складну систему причинно-наслідкових зв'язків. В широкому розумінні вони найчастіше пов'язані з інвестиційними та операційними ризиками, а також з ризиками структури капіталу (фінансово-економічна діяльність підприємств, яка призводить до суттєвих змін у структурі й складі капіталу) [2, с. 266].

В системі розвитку фінансово-економічного потенціалу суб'єктів господарювання фінансові ризики варто розглядати за декількома варіантами: по-перше, – це очікуваний прямий збиток, тобто потенційна вірогідність втрати певних фінансових ресурсів; по-друге, – це ймовірний непрямий збиток, тобто можливість недоотримання очікуваних грошових надходжень (доходів) відносно обсягу фінансово-економічного потенціалу, розрахованого на раціональне використання ресурсів на певний період; по-третє, – це можливий дохід в умовах сприятливої кон'юнктури ринку, тобто вірогідність одержання додаткових коштів, пов'язаних з тим чи іншим ризиком. З огляду на це, фінансові ризики можна віднести до групи спекулятивних ризиків, наслідком яких можуть бути як і втрати, так і неочікуваний виграш [3, с. 23].

Взагалі використання різних методів управління фінансовими ризиками повинно передбачати розробку так званого ризик-плану, який, в свою чергу, стає підґрунтям для вибору й застосування практичного інструментарію боротьби з непередбачуваними ситуаціями. При цьому, такий доволі складний процес звісно має контролюватись та координуватись. Тому, в системі розвитку фінансово-економічного потенціалу управління ризиками має поєднувати три взаємозалежні підсистеми, котрі функціонально передбачають фінансове планування, механізм нейтралізації ризиків та процес фінансового контролю. Такий концептуальний механізм в умовах діяльності залізорудного підприємства можна представити на рис. 1.



Рис. 1. Концептуальний механізм управління ризиками в системі розвитку фінансово-економічного потенціалу залізорудного підприємства

Найважливішим аспектом в управлінні фінансовими ризиками є оптимальний вибір інструментів їх нейтралізації відповідно до розробленого стратегічного ризик-плану. При цьому фінансування заходів щодо їх практичного фінансування не лише зменшує ймовірність настання несприятливих ситуацій, а й обмежує очікуваний збиток в разі їх виникнення. Взагалі такий процес фінансування має передбачати пошук й мобілі-

зацію грошових ресурсів з метою здійснення організаційних заходів запобігання збиткам, тим самим створюючи фінансову складову ризик-плану, яка дозволяє вважати його невід'ємним параметром формування фінансово-економічного потенціалу підприємств [4, с. 319].

Враховуючи вищесказане, наведемо основні інструменти нейтралізації фінансових ризиків, які мають безпосередній вплив на формування фінансово-економічного потенціалу підприємств залізорудної галузі:

1) Уникнення ризику. Даний метод нейтралізації фінансових ризиків являється найбільш жорстким та радикальним, так як передбачає розробку таких внутрішньо-організаційних заходів, котрі повністю виключають певний вид фінансового ризику. До подібних заходів можна віднести:

- відмову від залучення у великих обсягах позикового капіталу;
- зменшення частоти використання низьколіквідних оборотних активів;
- відмову від здійснення тих фінансових операцій, які характеризуються надмірно високим рівнем ризику;
- відмову від постійного використання тимчасово вільних активів у грошовій формі в короткострокових вкладеннях.

2) Встановлення порогу концентрації ризику. Такий механізм застосовується по відношенню тих фінансових операцій, які здійснюються у зонах критичного та катастрофічного ризиків, що досить характерно саме для підприємств залізорудної галузі. Подібна лімітація реалізується за допомогою встановлення відповідних внутрішньо-організаційних фінансових меж й нормативів у процесі формування стратегії розвитку фінансово-економічного потенціалу та фінансової політики в цілому. Означена система фінансових нормативів, які забезпечують лімітацію концентрації ризиків, зазвичай може включати:

- граничну питому вагу (обсяг) залучених коштів, які використовуються в фінансово-господарській діяльності;
- мінімальну питому вагу (обсяг) високоліквідних активів;
- максимально можливий обсяг депозитного вкладу, який розміщується лише в одному банку;
- максимальний період переведення грошових коштів у дебіторську заборгованість;
- максимальний обсяг вкладення коштів у цінні папери одного найбільш вагомого емітента.

3) Хеджування. Слід сказати, що дана категорія застосовується у фінансовому менеджменті в широкому та вузькому практичному значеннях. В загальному розумінні термін «хеджування» представляє собою процес використання будь-яких інструментів зниження ризику ймовірних фінансових втрат, причому як внутрішніх, так і зовнішніх. У вузькому практичному значенні поняття характеризує внутрішній метод нейтралізації фі-

нансових ризиків, що базується на застосуванні спеціальних фінансових інструментів. При настанні ризикової події саме хеджування ризиків шляхом здійснення відповідних операцій з цінними паперами являється високоефективним механізмом зменшення ймовірних фінансових збитків. Однак хеджування не є безоплатним, так як здебільшого вимагає затрати на виплату премій по опціонах, комісійної винагороди брокерам тощо. Проте, слід сказати, що рівень даних витрат значно нижчий, ніж рівень витрат, наприклад, по зовнішньому страхуванню фінансових ризиків.

4) Диверсифікація ризиків. Прикладна ідея цього механізму заснована на розподілі фінансових ризиків, тим самим перешкоджаючи їх концентрації. Застосовується, в основному, для нейтралізації негативних фінансових наслідків специфічних (несистематичних) видів ризиків. Крім того, даний інструмент також дозволяє мінімізувати портфельні фінансові ризики.

5) Розподіл ризиків. Даний інструмент полягає у частковій передачі фінансових ризиків своїм партнерам по окремих операціях. Причому господарським партнерам передається саме та частина фінансових ризиків підприємства, по якій вони мають більше практичних можливостей щодо нейтралізації їх негативних наслідків, а також мають в своєму розпорядженні більш ефективні методи внутрішньо-організаційного страхового захисту.

6) Самострахування або внутрішнє страхування. Передбачає створення підприємством резерву власних фінансових ресурсів, які дають можливість долати негативні наслідки ризиків по тих фінансових операціях, що не стосуються дій контрагентів.

7) Зовнішнє страхування. В загальному розумінні метод «страхування» являє собою передачу фінансових ризиків від їх носія, тобто суб'єкта господарювання, – страховій компанії, при цьому забезпечуючи компенсацію збитків й втрат за рахунок грошових коштів страхових фондів підприємства. Слід зазначити, що розмір збитків може значно відрізнятись від сплаченої страхової премії як у більшу, так і в меншу сторону, але не перевищувати встановленого грошового обсягу. Усі додаткові втрати покриваються за рахунок власних засобів підприємства або залучених коштів.

Отже, розкривши сутність перелічених вище способів нейтралізації фінансових ризиків, варто зазначити, що в умовах функціонування залізничного підприємства кожен розглянутий інструмент має свою специфіку застосування. Так, уникнення ризику загалом передбачає звичайне ухилення від заходу, пов'язаного з фінансово-виробничим ризиком, а тому являється по суті відмовою від одержання частки прибутку. Встановлення порогу концентрації ризику можна застосовувати ширше, однак лише по відношенню другорядних ризиків, які меншою мірою характерні для віт-

чизняних промислових підприємств. Фінансування ризиків за допомогою методу хеджування важко реалізувати в сучасних економічних реаліях України через нерозвиненість ринку похідних фінансових інструментів. Так як інвестиційні проекти й портфелі залізорудних підприємств часто знаходяться під впливом систематичних фінансових ризиків, метод диверсифікації також буде не досить доречним у практичному використанні. В свою чергу, розподіл фінансових ризиків шляхом трансферту їх партнерам взагалі є нетиповим для вітчизняних суб'єктів господарювання, оскільки вони не характеризуються стійким стратегічним партнерством.

Таким чином, для підприємств залізорудної галузі України найбільш дієвими й ефективними способами нейтралізації фінансових ризиків є зовнішнє страхування і самострахування, або їх стратегічне поєднання. При цьому саме страхування оптимально відповідає умовам, які пред'являються до мінімізації фінансового ризику, так як грошові ресурси для покриття збитків підприємств можна отримати досить швидко, на відміну від будь-якого іншого джерела, окрім грошових коштів, які власно акумулюються суб'єктом господарювання, однак в конкретний період часу їх може бути недостатньо, або взагалі не бути.

В цілому, розглянемо спочатку особливості механізму страхування в умовах функціонування залізорудного підприємства, як дієвого інструменту, сприяючого запобіганню «розпилення» його фінансово-економічного потенціалу. В свою чергу, він зводиться до таких факторів:

1) Залучення страхового капіталу з метою компенсації ефекту «розпилення» фінансово-економічного потенціалу в особливо великих обсягах. Саме завдяки зовнішньому страхуванню залізорудне підприємство може перекладати фінансові наслідки ризикових ситуацій на страхову компанію як професійного носія ризику. В результаті цього остання відшкодовує суб'єкту господарювання понесені втрати за рахунок внесків інших учасників страхового фонду, які змогли уникнути подібного ризику.

2) Зниження рівня невизначеності фінансово-економічного потенціалу залізорудного підприємства. Суб'єкт господарювання періодично сплачує страховій компанії заздалегідь узгоджену суму страхового внеску у визначений термін. Таким чином, знижується невизначеність, яка може бути пов'язана з фінансово-виробничими ризиками.

3) Ймовірність додаткового приросту рівня фінансово-економічного потенціалу залізорудного підприємства. Під час настання страхового випадку є вірогідність зменшення некомпенсованих страхуванням збитків, ремонтних затрат, торгівельних приміщень, термінів оновлення обладнання й устаткування тощо. В результаті цього скорочуються збитки підприємства від примусової перерви у виробничо-господарській діяльності, а також за рахунок зменшення витрат, пов'язаних з невиконанням фінан-

сових зобов'язань перед контрагентами. Враховуючи це, на підприємстві зберігається доволі стабільний діловий та фінансовий клімат.

4) Підвищення ефективності планування фінансово-економічного потенціалу з огляду на стратегію економічного зростання залізорудного підприємства. Слід сказати, що заздалегідь визначений розмір страхового внеску дозволяє керівництву суб'єкта господарювання планувати його фінансово-економічну політику на майбутнє. В результаті цього звільняються грошові кошти в ліквідній формі, необхідні для покриття неочікуваних збитків й втрат, а керівництво, в свою чергу, одержує можливість спрямування їх на отримання додаткового розміру прибутку.

В загальній концепції управління ризиками в системі розвитку фінансово-економічного потенціалу підприємств залізорудної галузі, окрім зовнішнього страхування ризиків, варто планувати самострахування в структурі розробленого ризик-плану. В свою чергу, самострахування має низку переваг перед іншими інструментами нейтралізації можливих фінансових ризиків й збитків:

1) Підвищення рівня ефективності управління формуванням фінансово-економічного потенціалу. Керівництво залізорудного підприємства має можливість більш гнучко та дієво управляти фінансовими ризиками, так як в системі контролює активи резервного фонду й в будь-який момент може пристосувати програму фінансування в невизначених та ризикових ситуаціях. Саме в цьому і полягає основна відмінність самострахування від зовнішнього страхування.

2) Оперативність компенсації «розпилення» фінансово-економічного потенціалу. У залізорудного підприємства з'являється певна можливість відшкодувати виниклі збитки у більш короткі терміни, ніж при зовнішньому страхуванні. При цьому, в певних випадках страхувальник може відстрочити виплату або взагалі відмовити у відшкодуванні понесених збитків.

3) Досягнення економії поточних витрат. Суб'єкт господарювання може економити на величині страхового внеску. Крім того, в процесі страхування клієнт оплачує не лише страхову послугу, а й розміри адміністративних витрат та прибутку страхової компанії. За рахунок такої економії можна підвищити прибуток та резервний фонд підприємства.

4) Підвищення ефективності фінансового контролю на підприємстві. Як правило, самострахування не лише підвищує відповідальність й зацікавленість керівництва в управлінні фінансовими ризиками, а й дозволяє підсилити систему мотивації для здійснення організаційних заходів з фінансового контролю з метою оптимізації системи розвитку фінансово-економічного потенціалу з урахуванням впливу ризиків.

Отже, в сучасних інтеграційних умовах проблема управління ризиками в системі розвитку фінансово-економічного потенціалу підприємств

набуває особливої актуальності. Враховуючи це, у статті сформовано концептуальні положення нейтралізації фінансових ризиків в умовах функціонування підприємств залізорудної галузі гірничо-металургійного комплексу України. Розроблений концептуальний механізм, який базується на фінансовому плануванні, застосуванні практичного інструментарію фінансування ризиків, а також фінансово-економічному контролю й координації, може бути практично застосований керівниками залізорудних підприємств в процесі розробки стратегічних планів й програм нарощування їх фінансово-економічного потенціалу з урахуванням впливу й можливих наслідків різного роду ризиків.

Список використаних джерел:

1. Федонін О.С. Потенціал підприємства : формування та оцінка : [навч. посібник] / О.С. Федонін, І.М. Репіна, О.І. Олексюк. – К. : КНЕУ, 2004. – 316 с.
2. Фінансовий менеджмент : навч. посібн. / [Т.В. Момот, В.О. Безугла, Ю.О. Тараруєв та ін.]. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 712 с.
3. Гнип Н.О. Методичний підхід до використання системи планування і нейтралізації ризиків підприємства / Н.О. Гнип // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірн. тез доповідей XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (28-29 жовтня 2010 р.) : Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. Т.1. – С. 23-25.
4. Гнип Н.О. Система планування і нейтралізації ризиків в механізмі управління фінансовим потенціалом підприємства / Н.О. Гнип // Теорія та практика державного управління. – Х. : Вид-во НАДУ «Магістр», 2010. – №1. – С. 317-321.

Комплексна інтегрована оцінка рівня ефективності корпоративного управління на основі фінансово-економічних показників підприємства

Варава Л. М.

*доктор економічних наук, професор
ДВНЗ «Криворізький національний університет»*

Афанасьєв Є. В.

*доктор економічних наук, професор
ДВНЗ «Криворізький національний університет»*

Арутюнян А. Р.

*кандидат технічних наук, доцент
ДВНЗ «Криворізький національний університет».*

Корпоративний сектор національної економіки – це переважно великі промислові підприємства і фінансово-кредитні установи, які визначають потенціал розвитку економіки держави.

Незважаючи на те що в Україні законодавчо затверджено Принципи корпоративного управління та корпоративних відносин, його належний